

Dziś trudno na to pytanie odpowiedzieć, pokażą to dalsze badania, niemniej jednak omawianą publikację należy uznać za dzieło bardzo odważne.

Ks. Stanisław Longosz

5. Vittorio Peri, Omelie orygeniane sui Salmi. Contributo all'identificazione del testo latino, Città del Vaticano 1980. Studi e Testi, 289

Warto odnotować publikację tej książki, która niewątpliwie wzbudzi zainteresowanie orygenistów: chodzi o zaginiony pełny komentarz Orygenesesa do Psalmów, który św. Hieronim nazwał "integrum psalmodum corpus" /Epist. ad Augustinum CXII, 20, CSEL 55, 389-390, Czuj III, 38/ wyjaśniając, że przełożył go na łacinę św. Hilary z Poitiers i Euzebiusz z Wercelli. O tym komentarzu wspominał w swoich dziełach nie tylko sam Orygenes, ale i inni autorzy starożytni, jak Euzebiusz z Cezarei, św. Bazyl Wielki, Epifaniusz i Rufin z Akwilei. Ze sposobu komentowania ksiąg biblijnych przez Orygenesesa wiemy, że czynił to zazwyczaj w trojkiej formie: 1. tomoi lub hypomnemata /ciągły komentarz, wiersz po wierszu/, 2. homiliai lub dialexeis, 3. scholia lub semeioseis. Z wyrażenia więc św. Hieronima "integrum psalmodum corpus" można wnioskować, że Orygenes pozostawił kompletny komentarz Psalterza we wszystkich tych trzech formach egzegezy. O takim właśnie komentarzu, homiliach i wyciągach do całego Psalterza św. Hieronim wspomina w innym miejscu /Epist. ad Paulam XXXIII, 4, CSEL 54, 256, Czuj I, 195-197/. Gdzie się więc znajduje obszerne orygenesowskie dzieło? Czy całkowicie zaginęło? Patrologia Migne'a zawiera tylko fragmenty z komentarza Orygenesesa do Psalmów w postaci Catenae biblicae /PG 12, 1053-

1312, 1409-1685/.

V. Peri sugeruje w wydanej przez siebie rozprawie, że być może częścią tego obszernego dzieła są zachowane łacińskie traktatus sive homiliae in Psalmos, będące najprawdopodobniej tłumaczeniem, bo noszą na sobie wiele greczyzmów. Wydał je po raz pierwszy krytycznie G. Morin w Anecdota Maredsolana III,2, Maredsolii-Oxoniae 1897, 1-316, a następnie przedrukowano je w serii Corpus Christianorum /vol.78,2, Turnhouti 1958, 3-447/ wśród homiletycznych dzieł św. Hieronima.

Książka V. Peri składa się z trzech zasadniczych rozdziałów, zakończenia i indeksów /biblijnego, cytowanych autorów starochrześcijańskich, wydań tekstów i noty bibliograficznej/.

Rozdział I pt. Pierwszy integralny komentarz do Psalterza /s.7-65/ traktuje o Orygenesie i Hieronimie jako autorach komentarzy do Psalmów z przytoczeniem racji, które mogą skłaniać do przyjęcia opinii, że Orygenes jest autorem wspomnianych wyżej traktatów. Rozdział II /s.66-113/ omawia historyczne i liturgiczne podłoże /background/ tych traktatów. Wreszcie rozdział III /s.114-173/ zajmuje się stosunkiem analogicznych komentarzy do Psalterza Orygenesia i Hieronima: czy są one samodzielnymi dziełami, czy też jedno z nich jest tłumaczeniem drugiego /a więc echa tych traktatów w Commentariolus, podobieństwa z innymi homiliami, przełożonymi przez Rufina, ich stosunek do homilii o Jeremiaszu, zgodność modelu homiletycznego, wspólne kryteria egzegezy/. Wyprowadzone z powyższej analizy wnioski nie są wcale przekonujące i problem identyfikacji zaginionych homilii Orygenesia do Psalmów nadal pozostaje nierozwiązany.

Ks. Stanisław Longosz